

EĞİTİM FAKULTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇOK KÜLTÜRLÜ KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Arş. Gör. Muhammet Hanifi Şahin
Süleyman Demirel Üniversitesi
hanifisahin@sdu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Emin Kılınç
Dumlupınar Üniversitesi
emin.kilinc@dpü.edu.tr

Özet

Bu çalışma, Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik düzeylerini ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Farklı kültürlerin bir arada yaşadığı 21. yüzyılda sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi için genç nesillerin yetiştirildiği eğitim kurumlarına büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bu gelişmenin en önemli aktörlerinden biri de şüphesiz ki öğretmenlerdir. Öğretmenlerin farklı kültürel değerlere duyarlı yetiştirmeleri ve bu değerleri gözeterek öğretmenlik mesleğini yapmaları gerekir. Bu nedenle öğretmen adayları önce kendileri bu değerleri kazanacak daha sonra ise öğrencilere bu değerleri kazandıracaktır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseninin kullanıldığı bu çalışmanın örneklemini Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölümlerde okuyan 356 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri çokkültürlülük kişilik ölçeği ile toplanmıştır. Veriler SPSS 20 programıyla analiz edilmiştir. Analizler sonucunda öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik özelliklerinin olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik özelliklerinin kültürel empati alt boyutunda cinsiyete göre bayanlar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülürken; öğrenim görülen anabilim dalı değişkeni ele alındığında kültürel empati ve açık görüşlülük alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Son olarak sınıf değişkeni ele alındığında kültürel empati alt boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çok kültürlülük, öğretmen eğitimi, öğretmen adayları.

DETERMINATION OF EDUCATION FACULTY STUDENTS' MULTICULTURAL PERSONALITY LEVEL

Abstract

The purpose of this paper to investigate preservice teachers' multicultural personality level. Several social and economic progress occurred In the 21st century,. In this century schools have important roles to nurture new generations. The key player in the school is teachers. Teachers need to be sensitive about cultural issues and respect all the cultures in their country and all over the World. Thus investigating teachers multicultural personality is important. The authors applied quantitative survey method in this study. The authors used convenience sampling method to select participants. Total of 356 preservice teachers, who enrolled in the Suleyman Demirel University College of Education participated to the study. The data was collected by using Multicultural Personality Sc. According to the results, there are significant difference between male and female students on cultural empathy subscale. Also, the authors found significant difference on cultural empathy and open mindedness subscale by considering department variable. In addition, it was found that there was a significance difference between grade level on cultural empathy subscale.

Keywords: Multiculturalism, preservice teachers, teacher education.

GİRİŞ

Araştırmacılar kültürle ilgili farklı birçok tanım yapmışlardır. Bu tanımlara bakıldığında kültürün farklı yönlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Nitekim Fay'a (2001) göre kültür, bir toplumun hayatına anlam katan değerler ve kavramlar bütünüdür. Kongar (1996) kültürü; toplumun ürettiği maddi ve manevi her türlü şey olarak da tanımlamıştır. Güvenç (1994) ise kültürü; töreler, aile ve soy, sosyal miras, idealler, sanat ve eğitim, topluma uyum, sosyal bir etki, yönetim şekli, üretim ve tüketim ve toplumu oluşturan her türlü değerler olarak ele almıştır. Kaya (2002) kültürü inançlar hisler ve heyecanlar bütünü olarak tanımlamıştır. Duverger (2004) kültürü; bir toplumun davranışları, düşünceleri ve duyuşsal özellikleri olarak ifade ederken, Erden ve Akman (2002) ise kültürü; bir toplumun ortak tutum, davranış ve değerler sistemi olarak ele almıştır. Her toplumun ortak bir kültürü olduğunu savunan Cırık (2008), yaşanan coğrafyanın özellikleri, ekonomik uğraş alanları, sosyal statülerdeki farklılıklar insanların kültürel değerlerinin de farklılaşmasına neden olduğunu belirtmiştir. Başbay ve Bektaş (2009) ise aynı geçmişe sahip insanların buldukları coğrafyalardaki kültüre ait maddi ve manevi her şey kültürün bir parçasını oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

21. yüzyılda ekonomik ve teknolojik gelişmeler insanlar arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağlamıştır. Öyle ki dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olay, haberleşmenin hızla gelişmesiyle kısa bir sürede dünyanın diğer ucundaki insanlar tarafından öğrenilebilmektedir. Böylece insanlar arasındaki iletişim hızla artmış ve kültürel açıdan homojen ulus devlet anlayışından uzaklaşarak ülkeler çok kültürlü bir yapıya bürünmüştür (Koçdemir, 1999, Habermas, 2002; Şan, 2005). Farklı kültürel özelliklere sahip insanların bir arada yaşadığı toplumlarda her topluluk kendi yaşam tarzını, inançlarını kültürel değerlerini yaşatmak ve insanların bu değerlere saygı gösterilmesini ister. Bu aslında demokratik değerleri toplumun ne kadar kabul ettiğini de gösterebilir. Çünkü demokratik değerlerin yaşandığı toplumda her insanın yaşam biçimine saygı gösterilir (Gay, 1994).

Çokkültürlü bir toplumda bireyler ne kadar aktifse kaynaşma ve bütünleşme o kadar hızlı olur. Çünkü toplumlar tanımadığı insanlara karşı ister istemez soğuk davranabilmektedir. Bu da her iki tarafı da birbirlerine karşı itici gelebilir. Bu nedenle kültürlerin iç içe yaşadığı 21.yüzyılda vatandaşlık kavramına yüklenen anlam da değişikliğe uğrayarak aktif vatandaşlık ve sosyal vatandaşlık gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu vatandaşlık türünde bireylerden beklenen sosyal katılım ve etkileyici olmaktır (Uydaş ve Genç, 2015). Çokkültürlü bir toplumsal yapıda insanların sevinç ve kederde bir araya gelebilmeleri gerekir. Toplumu ilgilendiren herhangi bir sorunla karşılaşıldığında, ya da belli bir sosyal gruba yapılan haksızlıklara sesini çıkarmak sosyal katılımın ve aktif vatandaşlığın göstergesidir.

Çokkültürlülük kavramı ilk olarak İsviçre'de gündeme gelmiştir. Fakat araştırmacılar çokkültürlülük kavramının Kanada'da gerçek anlamını bulduğunu belirtmişlerdir. Bu kavram daha sonra diğer çokuluslu ülkelerin kullanması ile yaygınlaşmıştır (Sengstock, 2009). Çokkültürlülük kavramının Kuzey Amerika'da çıkmasının nedeni, toprakların kendilerine ait olduğunu söyleyen insanların kültürlerinin tanınmasını ve kültürel değerlerine saygı gösterilmesini istemeleridir. Bu talep ve bu talebe verilen tepki çokkültürlülük kavramını ortaya çıkarmıştır. Çokkültürlülük kavramı farklı kültürlerin isteyerek veya istemeyerek bir arada yaşadığı 21. yüzyılın en çok konuşulan kavramlarından biri haline gelmiştir (Özensen, 2012).

İnsanlar arası ilişkilerde dil, din, ırk, ve sosyal sınıf gibi özellikler önemli bir yer tutar. Bireylerin erken yaşlardan itibaren farklılıklara duyarlı olarak yetişmeleri bu ilişkileri kuvvetlendirir. Bu durumun tersi düşünüldüğünde ekonomik, sosyal ve siyasal olarak olumsuz sonuçları olabilir. Bu sorunlar küresel olacağı gibi aynı zamanda toplumun kendi içerisinde çatışmalara, iletişimin kesilmesine ve toplumların birbirlerinden uzaklaşmasına neden olabilmektedir (Gay, 1994). Dünyada her kültürün bir değerinden alacağı güzellikler vardır. Bu nedenle iletişim kanalları hiçbir zaman kapatılmamalı aksine her insanı kendi kültürel değerleri içerisinde kabul edilmesi gerekir. Farklı din, dil, ırk ve sosyal sınıfa sahip insanların bir arada yaşadığı toplumlar çokkültürlü bir özelliğe sahiptir (Uydaş ve Genç, 2015). Farklı kültürel özellikteki bireylerin bağlı oldukları kültürün adalet anlayışı ve yapmakla yükümlü oldukları kültürel değerleri gerçekleştirmelerine fırsat ve imkân verilmelidir (Balı, 2001). Çünkü çokkültürlü bir toplumun yapısında farklı kültürlerin yaşanmasından hiçbir kimse rahatsızlık

duymamalıdır. Çünkü yaşanmayan hiçbir değer gelecek nesillere aktarılamaz. Bununla birlikte çokkültürlü toplumlarda egemen olan bir kültür yoktur. Aksine kültürler bir bütünün parçası olarak kabul edilir (Erkal, 1994)

Farklı kültürlerin bir araya gelerek oluşturdukları sosyal, ekonomik ve siyasi yapı eğitimde çokkültürlülük kavramı ile açıklanmaktadır. Çokkültürlük kavramı ilk kullanılmaya başlandığı dönemde etnik köken ve ırk kavramıyla açıklanırken sonraları bu kavram genişleyerek ırk ve etnik kökenin yanında; cinsiyet, sınıf, inanç, yaş gibi farklı değişkenlere sahip bireyleri ifade etmektedir (Pederson 1991; Valentiin, 2006; Başbay ve Bektaş, 2009). Çokkültürlülüğü farklı kültürlerin ve kimliklerin birleşik bir toplum içinde yaşaması olduğunu savunan Ergin (2000), bu kimliklerin çok uluslu bir devlet yapısının içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü çokkültürlü bir ortamda her kültür değerlidir. Hiçbir kültür bir diğerini egemenliği altına almaya veya eriyip yok olmasına çalışmaz. Hatta toplumlar farklı kültürlerin ortak noktalarını bularak yepyeni bir toplum modeli inşa edilmesini sağlayabilirler (Erzurumlu, 2008). Bunun içinde toplumun belirli kalıplardan sıyrılarak ortak değerler etrafında birleşmesi gerekir. Bu ortak değerler zamanla ortaya çıkar. Eğer bu kaynaşma toplum tarafından bir talep ve arzu ile olursa kalıcılığı sağlanabilir. Bir diğer önemli nokta ise kaynaşmayı önleyecek tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Her hangi bir sorun karşısında kitle psikolojisi ile hareket etmek veya herhangi birinin siyasi sosyal ve ekonomik emellerine hizmet edecek davranışlardan kaçınılması gerekir.

Çokkültürlü bir eğitimde amaç fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. Dini, ırkı, dili ve düşüncesi ne olursa olsun tüm bireylere eşit eğitim öğretim fırsatlarından yararlanması sağlanarak tüm öğrencilerin başarılı olması amaçlanmalıdır (Gay, 1994). Cırık (2008) ise farklılıkları hoş karşılama, fırsat eşitliğini sağlama ve farklı fikirlere değer verme, çokkültürlü bir eğitimin bileşenleri olduğunu belirtmiştir. Parekh, (2002) ise çokkültürlü eğitimi; farklı inanç ve düşüncedeki insanlara duyarlı olma ve eğitim-öğretim faaliyetlerini bu doğrultuda planlama olarak tanımlamıştır. Eğitimin toplumsal bir süreç olduğunu belirten Coşkun (2006), ulusal toplumların tek dil, tek kültür ve tek inanç sisteminin eğitim ve ekonomik gelişmelerle birlikte farklı kültürlerle karşı ilginin ve duyarlılığının artabileceğini söylemiştir. Çoban, Karaman ve Doğan (2010) ise, her öğrencinin farklı özelliklere sahip olduğunu belirterek, her öğrencinin ilgi ve istekleri, öğrenme siteleri, sorumluluk duyguları, beklentileri ve motivasyonları farklılık gösterebileceğini belirtmişlerdir.

Çokkültürlü bir toplumsal yapıda kaynaşmanın sağlanabilmesinin en etkili yollarından biri de eğitimidir. Bireyin homojen bir aile yapısına sahip olduğu düşünülürken çevrenin ve eğitim ortamının heterojen yapıya sahip olması bireyin insanlara karşı motivasyonunu düşürebilir. Bu nedenle bazı ülkeler çokkültürlü eğitimi okul öncesi dönemde başlatmışlardır (Güven, 2005). Çokkültürlü eğitiminin erken yaşlardan itibaren bireylere kazandırılması gerektiğini savunan araştırmacılar, çocukluk dönemindeki deneyimlerin bireylerin farklılıklara duyarlı olmalarında etkili olabileceğini savunmuşlardır (Banks, 1993). Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı ülkelerde çokkültürlü eğitimin üniversite de dâhil olmak üzere ayrı bir ders olarak okutulması gündeme gelmiştir (Diaz, 1994). Dünya'daki gelişmelere bakıldığında son yıllarda çokkültürlü eğitim uygulamalarında artış olduğu görülmektedir (Cırık, 2008). Araştırmacılar çokkültürlü eğitimi insan hakları, eşitlik, demokrasi, adalet ve barış eğitimi olarak da tanımlamışlardır. (Lych, 1989; Sultana, 1994; Hidalgo, Chávez Chávez, ve Ramage, 1996). Araştırmacılara göre kültürel unsurlar eğitimde fırsat eşitliğini engelleyebilmektedir. Çokkültürlü eğitim ise eğitimdeki bu fırsat eşitsizliğini en aza indirmeyi amaçlamıştır.

Eğitim öğretimin altı bileşeni olduğunu belirten Brown ve Kysilka (2002), bunları; öğretmen, öğrenci, çevre, program, öğretim ve değerlendirme olarak sınıflamışlardır. Bu değişkenler içerisinde de en önemli ögenin öğretmen olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü öğretim programı ne kadar iyi olursa olsun burada öğretim programını uygulayan öğretmenler öğrencilerin farklı kültürlere duyarlı olmalarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle öğretmenlerin her türlü farklılığa açık olmaları ve bu farklılıklara dikkate alarak eğitim öğretimi planlamaları gerekir. (Roux, 2000, Banks, 2008; Cırık, 2008; Başbay ve Bektaş, 2009; Polat 2009; Çoban ve diğ., 2010; Başbay ve Kağnıcı, 2011). Öğretmenlerin de farklı kültürel özelliklere sahip ortamlarda yetiştikleri düşünülürken, yapılan çalışmalar bu doğrultuda yetişen öğretmenlerin çokkültürlü bir eğitim ortamını sağlamada daha başarılı olduğunu göstermektedir (Ngai, 2004; Teresa ve Piveral, 2004; Smith, 2009).

Farklı kültürel değerlere sahip bireylere verilecek eğitime uzmanların çalışması yön verici olabilir. Çünkü çokkültürlü eğitim bir eğitim reformudur. Sonuçları kısa sürede almak zor olabilir. Çokkültürlü bir eğitimde

uzmanların görüşleri doğrultusunda; öğretim programının, okul yönetim, ve öğretmenlerin işbirliği ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde etkin sonuçlar alınabilir (Banks ve diğ., 2011).

Çokkültürlü toplumsal özellikleri sakıncalı görenler de vardır. Çokkültürlülüğü ayrışmanın ve bölünmenin nedeni olduğunu savunanlara göre farklılıkları kabul etmek bir ulus bilinci etrafında birleştirmek yerine farklı kültürleri kabul ederek birlik ve bütünlüğe zarar vermektedir. Bu anlayışa göre farklılıklar toplumun her kademesinde bölünmeye sebebiyet vermektedir. Bu anlayışın temelinde hayatın her alanında “bizler” ve “onlar” vardır (Tekinalp 2005; Altınbaş, 2006).

Çokkültürlü bir eğitim ortamı için öğretmenlerin bu doğrultuda yetişmesi gerekir. Yükseköğretimde öğretmen adaylarına çokkültürlü bir öğretim programının hazırlanması gerekir. Öğretim üyelerinin öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde teorinin yanında uygulama eğitimleri ile de çokkültürlü bir eğitim ortamı oluşturmaları gerekir. Öğretmen adayları bu eğitimlerle kendi kültürel değerlerinin yanında farklı kültürel özelliklere sahip bireylere bir arada eğitim vermenin yollarını öğrenir.

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik özelliklerini belirlemek ve bazı demografik değişkenlere göre bu kişilik özelliklerinde fark olup olmadığını tespit etmektir. Bu nedenle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama modeli genel olarak bir evrenin kendine has özelliklerini anlayabilmek için yürütülen bilimsel araştırma yöntemidir (Johnson ve Christensen, 2000). Tarama araştırmalarında bir konu ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleri, ilgileri, becerileri, yetenekleri veya tutumları belirlenmeye çalışılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Tarama modelinin amacı nesnelere, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamaktır (McMillan ve Schumacher, 2001). Bu nedenle tarama araştırmaları var olan durumun genel bir fotoğrafını çekerek bir betimleme yapar (Büyüköztürk vd., 2014). Bu araştırmada da eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının çokkültürlülük ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlandığından tarama yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yönteminin en önemli faydası katılımcıların araştırmacı tarafından erişilebilirliğinin kolay olmasıdır (Fraenkel ve Wallen, 2003). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik bilgilerine ilişkin betimsel veriler halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Veriler

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	122	34.3
Kadın	234	65.7
Toplam	356	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine ilişkin bilgileri Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre katılımcıların 122’si (%34.3) erkek iken, 234’ü (%65.7) kadındır.

Tablo 2: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Anabilim Dallarına İlişkin Veriler

Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde
Sosyal Bilgiler	71	19.9
Fen bilgisi	79	22.2
Sınıf	72	20.2
BÖTE	40	11.2
İngilizce	94	26.4
Toplam	356	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dalına ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların 71’i (%19.9) sosyal bilgiler öğretmenliği, 79’u (%22.2) fen bilgisi öğretmenliği, 72’si (%20.2) sınıf öğretmenliği, 40’ı (%11.2) BÖTE ve 94’ü (%26.4) İngilizce öğretmenliği anabilim dalında öğrenim görmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıf Değişkenine İlişkin Veriler

Anabilim Dalı	Frekans	Yüzde
1.Sınıf	128	36.0
1.Sınıf	117	32.8
1.Sınıf	83	23.3
1.Sınıf	28	7.9
Toplam	356	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf değişkenine ilişkin veriler tablo 3’de verilmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının 128’i (%36) 1.sınıfta, 117’si (%32.8) 2. sınıfta, 83’ü (%23.3) 3. sınıfta ve 28’i (%7.9) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri Van der Zee, Van Oudenhoven, Ponterotto, & Fietzer (2013) tarafından geliştirilen ve Sarıçam (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Çok Kültürlü Kişilik Ölçeği-Kısa Formu aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek kültürel empati, esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük ve duygusal denge olarak beş boyuttan ve toplamda 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 200 en düşük puan 40’tır. Ölçek 5’li Likert derecelendirme tipi bir ölçektir. Ölçek; (5) Tamamen uygun, (4) Çoğunlukla uygun, (3) Kısmen uygun, (2) Çok az uygun ve (1) Tamamen uygun değil seçeneklerinden oluşmuştur.

Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı uyarlama sonrasında ölçeğin bütünü için .84 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin geneli için Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .732 olarak hesaplanmıştır. Büyüköztürk’e (2010) göre güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir. Buna göre ölçme aracının güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 20 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veriler SPSS programı aracılığıyla betimsel analiz, bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yardımıyla çözümlenmiştir.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının Çok Kültürlü Kişilik Ölçeği ile yapılacak analize normallik varsayımına göre karar verilecektir. Çok Kültürlü Kişilik Ölçeği puanları için hesaplanan ortalama (131, 98), medyan (130,0) ve mod (127,0) değerlerinin birbirine yakın olması, Skewness (0,411) ve Kurtosis (-0,084) değerlerinin -1,+1 aralığında olmasından dolayı verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Bu durumda parametrik testler ile analize devam edilecektir.

Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
Öğrencilerin çok kültürlü kişilik puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Analiz sonucunda kültürel empati boyutunda anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t(354)=2,998$, $p=0,03$). Test sonuçlarına göre kadın öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanlarının ($\bar{X}=30,42$) erkek öğretmen adaylarının puanlarına göre ($\bar{X}=28,64$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca etki büyüklüğü de hesaplanmış ($d=.34$) ve bu hesaplama sonunda orta düzeyde bir etki bulunmuştur. Diğer alt boyutlarda ise herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır.

Tablo 4: Çok kültürlü Kişilik Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T Testi Tablosu

Boyutlar		N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Kültürel empati	Kadın	234	30,42	5,37	354	2,988	0,003
	Erkek	122	28,64	5,18			
Esneklik	Kadın	234	20,47	44,44	354	-1,108	,269
	Erkek	122	21,03	4,54			
Sosyal Girişkenlik	Kadın	234	28,50	5,20	354	1,733	,084
	Erkek	122	27,53	4,65			
Açık görüşlülük	Kadın	234	27,99	5,06	354	,512	,609
	Erkek	122	27,69	5,34			
Duygusal Denge	Kadın	234	25,70	4,69	354	1,435	,152
	Erkek	122	24,95	4,73			

Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin çok kültürlü kişilik puanları öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak için yapılan ANOVA analizi sonucunda, kültürel empati ($F(4-351)=2,605$, $p<0,05$) ve açık görüşlülük boyutlarında ($F(4-351)=3,897$, $p<0,05$) anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerin kültürel empati boyutu puanlarının ($\bar{X}=31,38$), Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarından ($\bar{X}=28,52$), daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları ($\bar{X}=29,22$), ile sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının ($\bar{X}=28,12$), açık görüşlülük puanlarının Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarından ($\bar{X}=25,30$), daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: Çok kültürlü Kişilik Ölçeğinin Öğrenim Görülen Anabilim Dalı Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Tablosu

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kültürel empati	Gruplar arası	294,908	4	73,727	2,605	,036
	Gruplar içi	9935,482	351	28,306		
	Toplam	10230,390	355			
Esneklik	Gruplar arası	120,147	4	30,037	1,504	,200
	Gruplar içi	7008,740	351	19,968		
	Toplam	7128,888	355			
Sosyal Girişkenlik	Gruplar arası	171,339	4	42,835	1,704	,149
	Gruplar içi	8825,209	351	25,143		
	Toplam	8996,548	355			

Açık Görüşlülük	Gruplar arası	400,969	4	100,242	3,897	,004
	Gruplar içi	9027,758	351	25,720		
	Toplam	9428,728	355			
Duygusal Denge	Gruplar arası	45,711	4	11,428	,511	,728
	Gruplar içi	7848,275	351	22,360		
	Toplam	7893,986	355			

Öğretmen adaylarının çok kültürlü kişilik puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin çok kültürlü kişilik puanları öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak için yapılan ANOVA analizi sonucunda, kültürel empati ($F(3-352)=2,758, p<0.05$) boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre 1. Sınıfa devam eden öğretmen adaylarının kültürel empati boyutu puanlarının ($\bar{X}=30,54$), son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından ($\bar{X}=28,25$), daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 6: Çok Kültürlü Kişilik Ölçeğinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Tablosu

Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kültürel empati	Gruplar arası	234,915	3	78,305	2,758	,042
	Gruplar içi	9995,476	352	28,396		
	Toplam	10230,390	355			
Esneklik	Gruplar arası	84,989	3	28,330	1,067	,363
	Gruplar içi	9343,739	352	26,545		
	Toplam	9428,728	355			
Sosyal Girişkenlik	Gruplar arası	108,353	3	36,118	1,811	,145
	Gruplar içi	7020,534	352	19,945		
	Toplam	7128,888	355			
Açık Görüşlülük	Gruplar arası	28,293	3	9,431	,370	,775
	Gruplar içi	8968,255	352	25,478		
	Toplam	8996,548	355			
Duygusal Denge	Gruplar arası	80,215	3	26,738	1,205	,30
	Gruplar içi	7813,771	352	22,198		
	Toplam	7893,986	355			

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik özelliklerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmanın sonucunda; kültürel empati alt boyutunda cinsiyete göre bayanlar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca kadın öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Erkek öğrencilerle kadın öğrenciler arasında esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük, duygusal denge alt boyutlarında herhangi bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu sonuca göre kadın öğretmen adayları farklı insanları daha hoşgörülü ve karşılaştığı insanları daha iyi anlamaktadır. Alt boyutların tamamına bakıldığında ise kadın öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre çokkültürlü kişilik özelliklerinden aldıkları puandan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da kadın öğretmen adaylarının farklılıklara daha açık ve duyarlı olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik özellikleri anabilim dalı değişkenine göre empati ve açık görüşlülük alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarına

göre kültürel empati alt boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarına göre açık görüşlülük puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının kültürel empati boyutunun Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümündeki öğrencilere göre yüksek çıkmasının Sınıf Öğretmenliği öğretim programında yer alan derslerden kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte açık görüşlülük alt boyutunun Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarında yüksek çıkmasının öğretim programındaki değerler eğitimi içeren derslerden kaynaklandığı söylenebilir. Değerler eğitiminin bir parçası olan çokkültürlü kişilik özelliklerin kazanılmasında öğretim programının etkili olduğu söylenebilir.

21. yüzyılda kültürler iç içe girmiş, ekonomik ve sosyal ve teknolojik gelişmeler çokkültürlü bir toplumsal yapıyı ortaya çıkarmıştır (Şan 2005, Aydın, 2013). Eğitim bu çokkültürlü toplumsal yapıya göre tekrar gözden geçirilmelidir. Her öğrenci kendine özgü kabul edilecek olursa öğretim etkinliklerinin bu farklılıklara göre yapılması gerekir (Toprak, 2008). Buradan hareketle öğretmenlerin farklılıklara duyarlı olarak yetiştirilmesi gerekir. Brown (2007) ve Bigatti vd. (2012), öğretmenlerin çokkültürlü eğitimle ilgili yapılan çalışmalara ve sağlanan olanaklara rağmen yeterince bilgi ve beceriyi sağlayamadıklarını savunmuşlardır. Öğretmenlerin bu eksikliği öğretmen yetiştirme programlarında bu değerleri yeterince kazanamadıklarını göstermektedir. Öğretmenlerdeki bu eksikliğin bir diğer nedeni de okul - aile işbirliğinin sağlanamaması olabilir. Çünkü öğrenci ailede öğrendiğini okulda, okulda öğrendiğini de ailede pekiştirmelidir. Yazıcı vd. (2009) ise bu eksikliğin çokkültürlü eğitimi sadece etnik olarak farklılaşma olarak değerlendirmeden olabileceğini savunmuşlardır. Oysaki çokkültürlülük kavramının içine etnik yapının yanında yaş, cinsiyet, sosyal sınıf ve inanç gibi kavramlar girmektedir (Pederson 1991; Valentiin, 2006; Başbay ve Bektaş, 2009). Çokkültürlü eğitimin başarılı olabilmesi için bir diğer önemli nokta öğretmen adaylarının bu değerleri bilgi boyutuyla öğrenmenin yanında davranışa dönüştürmelidirler. Çünkü bilgi boyutunda kalan, gerçek hayatta karşılığı olmayan değerler kalıcı olması beklenemez (Ezer, Millet ve Patkins'e 2006).Yapılan çalışmalar da öğretmenler için akademik bilgi ve becerinin yeterli olmadığı bunun yanında farklı kültürlere duyarlı olmanı öğrencinin başarısında önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Banks, ve diğ., 2001).

Bu alanda araştırmacıların yaptığı çalışmalara bakıldığında çokkültürlü eğitim dersini alan öğretmen adaylarının farklılıklara karşı olumlu düzeyde değişiklikler gösterdiğini görülmektedir (Valentiin, 2006). Başbay ve Bektaş (2009) ve Cırık'da (2008) yaptıkları çalışmalarda öğretmen adaylarının farklılıklara duyarlı olarak yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Özetle, çokkültürlülük eğitiminin ilköğretimden başlayıp lisans eğitimi tamamlanana kadar verilmesi gerektiği birçok araştırmacı tarafından dile getirilmektedir. Öğretmen adaylarının genç nesillerin yetiştirilmesinde öncü olacağı için farklılıklara duyarlı olarak yetişmeleri gerekmektedir. Çalışma nicel araştırma deseni ile yapıldığı için sonuçların nedenlerine inilememiştir. Bu nedenle bu çalışma nitel araştırma desenleri ile derinlemesine yapılabilir.

Not: Bu çalışma 5- 6 Şubat 2016 Tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 2nd International Congress on Education, Distance Education and Educational Technology- ICDET'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Altınbağ, D. (2006). Avrupa ve çok kültürlülük: Fransa Örneği. Stratejik analiz, 78, 52 - 61 [Online]:<http://www.asam.org.tr/tr/yazidosyagoster.asp?ID=152> adresinden 25 Ocak 2015 tarihinde edinilmiştir.

Aydın, H. (2013). *Dünya'da ve Türkiye'de çokkültürlü eğitim tartışmaları ve uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Balı, A. Ş. (2001) *Çokkültürlülük ve sosyal adalet*. Konya Çizgi Kitapevi Yayınları.

- Banks, J. A. (2008). *An introduction to multicultural education* (4th ed.). Boston: Pearson Education.
- Banks, J.A., Cookson, P., Gay, G., Hawley, W.D., Irvine, J.J., Nieto, S., et al. (2001). Diversity within unity: Essential principles for teaching and learning in a multicultural society. 25 Ocak 2015 tarihinde <http://www.educ.washington.edu/coetestwebsite/pdf/DiversityUnity.pdf> adresinden alınmıştır.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Başbay, A. ve Kağnıcı, Y. (2011). Çokkültürlü yeterlik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 199-212.
- Bigatti, S. M., Steiner, J. L., Miller, K. D. (2012). Cognitive appraisals, coping and depressive symptoms in breast cancer patients. *Stress and Health*, 28(5), 355-361.
- Brown, S. C. ve Kysilka, M. (2002). *Applying multicultural and global concepts in the classroom and beyond*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler için veri analizi el kitabı* (14.baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri (10. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27- 40.
- Coşkun, H. (2006). Türkiye’de kültürlerarası eğitim. İçinden M. Hesapçıoğlu ve A. Durmuş (Eds.), *Türkiye’de eğitim bilimleri: Bir bilânço denemesi* (s.276-296). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çoban, S., Karaman, G. S. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen Adaylarının kültürel Farklılıklara Yönelik Bakış Açılarının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 1, s.125-131.
- Demir, S. (2012). Çok kültürlü eğitimin erciyes üniversitesi öğretim elemanları için önem derecesi. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), ss, 1453-1475
- Diaz, C. F. (1994). Dimensions of multicultural education: Implications for higher education. *Phi Kappa Phi Journal*, 74(1), 9-13. 10 OCAK 2015 tarihinde EBSCO host verita banından alınmıştır.
- Duverger, M. (2004). *Siyaset sosyolojisi*. (Çev. S. Tekeli, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Erden, M., Akman, Y. (2002). *Gelism ve öğrenme*. Ankara: Arkadas Yayınevi.
- Ergin, S. (2000). Çağdaş müzik eğitimi ve temel özellikleri (Çok kültürlü müzik eğitimi). Müzikte 2000 Sempozyumu, 11 Kasım 2015 tarihinde <http://www.kultur.gov.tr> Adresinden alınmıştır.
- Erkal, E. M. (1994). *İktisadi kalkınmanın kültürel temelleri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Erzurumlu, S. (2008). *Çokkültürcülük politikası ve Kanada’da çokkültürcülük*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Ezer, H., Millet, S. & Patkins, D. (2006). Multicultural perspectives in the curricula of two colleges of education in Israel: The curriculum is a cruel mirror of our society. *Teachers and Teaching*, 12(4), 391-406.

Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2003). *How to design and evaluate research in education* (5th ed.). Boston: McGraw-Hill.

Gay, G. (1994). A synthesis of scholarship in multicultural education. Retrieved February 22, 2015 form <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED378287.pdf>

Güven, E. D. (2005). Eğitim üzerine yinelenen eleştiriler, alternatif öneriler. Pivolka 4(17), 6-8. 01.12.2015 tarihinde <http://www.elyadal.org/pivolka/17/egitim.htm> adresinden alınmıştır.

Güvenç, B. (1994). İnsan ve kültür (6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Habermas, J. (2002). Öteki Olmak, Öteki'yle Yaşamak, (Çev: İ. Aka), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hidalgo, F., Chávez Chávez, R., ve Ramage, J. (1996). Multicultural Education: Landscape for Reform in the Twenty-First Century. John Sikula (senior ed.). *Handbook of Teacher Education*, New York: Macmillan

Johnson, R. B., & Christensen, L. B. (2004). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. Boston, MA: Allyn and Bacon.

Koçdemir, K. (1999). Küreselleşme ve Türk kültürü. *Kök Araştırmalar Dergisi*, 1, 5-20.

Lynch, J. (1986), *Multicultural Education, Principles and Practice*, Routledge, Kegan Paul, England.

McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2001). *Research in education: A conceptual introduction* (5th ed.). New York: Longman.

Ngai, P. B. (2004). A Reinforcing curriculum and program reform proposal for 21st century teacher education: Vital first steps for advancing K-12 multicultural education. *Equity & Excellence in Education*, 37(4), 321-331.

Özensen, E. (2012). Çokkültürlülük Uygulaması Olarak Kanada. *Çokkültürlülüğü Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)* 7(1), 55-69

Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. (Çev: B. Tanrıseven) Ankara: Phoenix Yayınevi.

Peterson, P. B. (1991). Multiculturalism as a generic approach to counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 6-12.

Peterson, P. B. (1991). Multiculturalism as a generic approach to counseling. *Journal of Counseling and Development*, 70, 6-12.

Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.

Roux, J. L. (2000). Multicultural education: A new approach for a new south african dispensation. *Intercultural Education*, 11(1), 19-29.

Sarıçam, H.(2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik düzeyleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Öğretmen Yetiştirme Politika Ve Sorunları Uluslararası Sempozyumu*. 114-116

Sengstock, M. C. (2009) *Voices of Diversity Multi-Culturalism in America*, Siproinger, Network.

Smith E. B. (2009). Approaches to multicultural education in preservice teacher education: Philosophical frameworks and models for teaching. *Multicultural Education*. 16(3), 45-50.

Sultana, Q. (1994). Evaluation of multicultural education's understanding and knowledge in freshman level preservice. Annual Meeting of The Mid-South Educational Research Association. ERIC Digest ED 1174138131262.

Şan, M. K. (2005). Farklılık ve çok kültürlülük siyasetleri üstüne bir deneme. *inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi*, 3(1), 69-117.

Tekinalp, Ş. (2005). Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: Çokkültürlülük. *Journal of İstanbul Kültür University*. 1, 75-87.

Teresa A. W. T. A., ve Pivalar, J..A. (2004). Diversity and the modeling of multicultural principles of education in a teacher education program. *Multicultural Perspectives*, 6(3), 42-47.

Toprak, G. (2008). *Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Tokat.

Uydaş, İ., Genç, S. Z. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 415-429.

Valentiin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2), 196-202.

Van der Zee K., Van Oudenhoven, J. P., Ponterotto, J. G, Fietzer, A. W. (2013). Multicultural Personality Questionnaire: Development of a Short Form. *Journal of Personality Assessment*, 95(1),118-24. doi: 10.1080/00223891.2012.718302.

Yazıcı, S., Başol, G., ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumları: bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 229-242.